

PTT-resultaten seizoen 1996/97

Trouwe PTT'ers weten het al: met ingang van seizoen 1997/98 is het PTT afgeslankt. In plaats van drie tellingen per winter wordt nog maar één telling uitgevoerd, de decembertelling. Inhoudelijke argumenten en subsidieperikelen hebben aan de basis gestaan van deze ingrijpende beslissing. We hebben inmiddels begrepen dat de meeste tellers hiervoor begrip hebben.

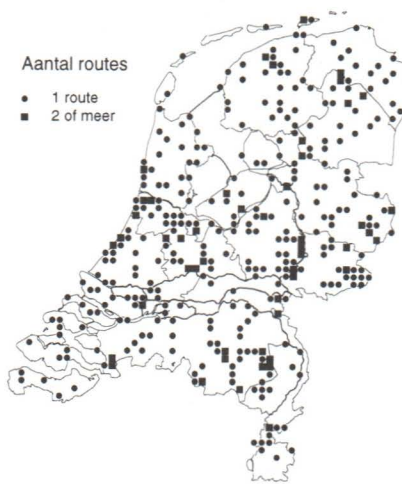
In 1996/97 werd het PTT nog op de oude voet uitgevoerd, met tellingen in november, december en februari. Het uitgebreide verslag moet nog geschreven worden, maar hier alvast een eerste overzicht.

Routes

Het aantal routes waarop een of meer malen geteld is, bedroeg 407, mooi verdeeld over het hele land (figuur 1). De stijgende lijn in het aantal routes, die sinds enige jaren merkbaar was, werd dus opnieuw voortgezet. De meeste routes werden geteld in december (367), gevolgd door februari (320) en november (305). Negen waarnemers namen vier of meer routes voor hun rekening, met Hans Raaymakers aan kop. Met uitzondering van P.J. de Boer (Giekerk) zijn het dezelfde namen als in het overzicht van 1995/96 (SOVON-Nieuws 9, nr 4: 6-8). Echte PTT-giganten dus.

Winterweer

De winter was in het algemeen aan de zachte kant maar kende een gedenkwaardige vorstperiode van drie weken waarin vrijwel alle open wateren bevroren raakten. Deze koudeperiode begon tijdens de decembertelling. Tellers die tussen Kerstmis en Oudjaar hun route bezochten, werden in toenemende mate geconfronteerd met een harde oostenwind en barre temperaturen. Door deze ijzige periode kwam de winter toch nog in de categorie "koude winters" terecht.

Figuur 1. Verdeling van PTT-routes in Nederland.

Invloed van het winterweer

De invloed van het winterweer is zichtbaar in het aantalsverloop van de Winterkoning (tabel 1). Tussen november en februari namen de aantallen - op de routes die alle drie de periodes geteld zijn - af met 50%, tegen 30% in zachte winters. Tijdens de winter 1995/96 was de afname overigens nog veel groter, rond 80%. De broedvogeltellers zullen het kunen beamen: het zal wel weer even duren voordat de Winterkoning weer het hoogste

woord heeft. Bij de Blauwe Reiger bedroeg de afname in de winter 1996/97 nog niet een kwart, wat niet abnormaal hoog is (in 1995/96 afname met 60%).

Opvallend is verder het hoge aantal Kramsvogels in november. Een groot deel van deze lijsters is na de teldatum nog weggetrokken, want in december ging het om veel lagere aantallen. Heggemus en Koolmees zijn voorbeelden van soorten met een piek in februari. Dit is vooral een gevolg van gedragsverandering. Tijdens zacht en liefst zonnig weer in februari krijgen ze de kolder in de kop en gaan ze soms uitbundig zingen; uiteraard worden ze dan veel meer opgemerkt dan tijdens de tellingen in november en december, wanneer ze stiller zijn. Bij februari tellingen tijdens somber en koud weer is dit trouwens niet het geval.

Vergelijking met 1995

In tabel 2 worden de aantallen vergeleken op routes die zowel in december 1995 als 1996 geteld zijn. De vorstperiode in 1996 begon pas tijdens de decembertelling, terwijl hij in 1995 al enige weken aan de gang was. Daarom werden er in 1996 aanzienlijk meer Kieviten gezien dan een jaar eerder: ze waren deels nog aanwezig. Wanneer de tellingen in de eerste week van januari gehouden zouden zijn, had het er wat Kieviten betreft heel anders uitgezien. Tijdens de Elfstedentocht was het merendeel vertrokken.

Mogelijk is de wat latere inzet van de vorstperiode ook van invloed geweest op de aanwezigheid van o.a. Koperwiek en Spreeuw, soorten die bij lang aanhoudende vorst het land verlaten of de steden intrekken.

Dat Vlaamse Gaai en Sijs talrijker waren, heeft te maken met het invasie-achtige optreden in het najaar van 1996. Dit was tijdens de decembertelling nog niet weggeëbd. Het laatste was wel het geval met de Barmsijs, waarvan de vrij sterke trek in najaar 1996 wel geregistreerd werd door de late trektellers en november PTT'ers, maar tijdens de decembertelling zo goed als voorbij was. Voor het waarnemen van Blauwe Kiekendieven was het in december 1996 vetpot. Er werden, op de vergelijkbare routes, ruim tweemaal zoveel gezien als een jaar eerder. Een gevolg van voedselschaarste in het noorden?

IJsvogels, het zal niemand verba-

Tabel 1. Aantal exemplaren van tien vogelsoorten in de winter 1996/97 op routes die in november, december en februari geteld zijn.

	nov	dec	feb
Blauwe Reiger	1039	836	795
Blauwe Kiekendief	56	87	58
Kievit	127.470	14.982	71.134
Stormmeeuw	36.266	15.763	30.506
Houtduif	22.841	22.202	23.886
Winterkoning	1074	642	529
Heggemus	392	237	850
Kramsvogel	21.674	8139	9643
Koolmees	4573	3470	5535
Putter	782	794	1018

Tabel 2. Vergelijking tussen december 1995 en 1996 op basis van de routes die in beide jaren geteld zijn. Het verschil tussen beide jaren is aangegeven in procenten (in vet).

	Routes 1995	1996	%	Exx 1995	1996	%		Routes 1995	1996	%	Exx 1995	1996	%
Dodaars	85	46	-46	473	133	-72	Holenduif	151	149	-1	4361	3127	-28
Fuut	91	83	-9	8235	1722	-79	Houtduif	272	284	+4	33372	28669	-14
Aalscholver	124	159	+28	4504	3001	-33	Turkse Tortel	147	155	+5	1666	1780	+7
Blauwe Reiger	262	212	-19	1389	925	-33	Groene Specht	47	41	-13	74	54	-27
Knobbelzwaan	149	149	0	3943	4477	+14	Zwarte Specht	37	22	-41	62	28	-55
Kleine Zwaan	60	59	-2	4628	3730	-19	Grote Bonte Specht	188	193	+3	634	808	+27
Wilde Zwaan	33	28	-15	721	377	-48	Veldleeuwerik	117	112	-4	3986	5604	+41
Rietgans	81	75	-7	31546	18188	-42	Graspieper	132	106	-20	1385	836	-40
Kolgans	146	135	-8	105639	125107	+18	Waterpieper	21	12	-43	192	71	-63
Grauwe Gans	86	67	-22	10888	11727	+8	Witte Kwikstaart	57	35	-39	130	61	-53
Brandgans	46	39	-15	49149	48685	-1	Winterkoning	257	216	-16	1280	818	-36
Rotgans	22	16	-27	4838	5528	+14	Heggemus	137	123	-10	400	336	-16
Nijlgans	64	76	+19	931	907	-3	Roodborst	268	230	-14	1515	863	-43
Bergeend	31	27	-13	1737	3808	+119	Merel	300	299	-0	7136	7583	+6
Smient	125	117	-6	102811	99547	-3	Kramsvogel	224	194	-13	27068	12592	-53
Krakeend	42	33	-21	506	963	+90	Zanglijster	46	54	+17	92	156	+70
Wintertaling	66	51	-23	1232	1025	-17	Koperwiek	125	192	+54	2860	6877	+140
Wilde Eend	239	233	-3	53756	53314	-1	Grote Lijster	93	69	-26	251	141	-44
Slobeend	36	20	-44	341	276	-19	Goudhaantje	170	118	-31	1305	960	-26
Tafeleend	110	88	-20	8768	7740	-12	Staartmees	128	111	-13	1313	983	-25
Kuifeend	118	125	+6	31086	21982	-29	Glanskop	50	49	-2	248	171	-31
Brilduiker	48	54	+13	923	372	-60	Matkop	65	56	-14	176	113	-36
Nonnetje	37	55	+49	3509	1363	-61	Kuilmees	59	52	-12	237	201	-15
Middelste Zaagbek	18	23	+28	154	289	+88	Zwarte Mees	30	33	+10	124	135	+9
Grote Zaagbek	60	87	+45	572	1427	+149	Pimpelmees	258	268	+4	2821	2420	-14
Blauwe Kiekendief	42	75	+79	62	144	+132	Koolmees	290	291	0	5171	4209	-19
Havik	45	51	+13	56	65	+16	Boomklever	66	72	+9	334	302	-10
Sperwer	130	133	+2	183	201	+10	Boomkruiper	139	134	-4	498	435	-13
Buizerd	268	279	+4	1745	1858	+6	Vlaamse Gaai	220	243	+10	1365	1828	+34
Ruigpootbuizerd	23	13	-43	32	20	-38	Ekster	274	274	0	3527	3329	-6
Torenvalk	199	199	0	577	601	+4	Kauw	268	275	+3	22928	21115	-8
Patrijs	35	41	+17	355	355	0	Roek	119	129	+8	12315	12538	+2
Fazant	153	155	+1	902	870	-4	Zwarte Kraai	300	301	0	13303	14759	+11
Waterhoen	172	141	-18	3548	1680	-53	Bonte Kraai	28	23	-18	164	219	+34
Meerkoet	194	174	-10	44778	32429	-28	Spreeuw	279	259	-7	51748	74142	+43
Scholekster	37	36	-3	16787	30366	+81	Huismus	219	209	-5	5519	4870	-12
Goudplevier	11	17	+55	3497	3626	+4	Ringmus	126	141	+12	2297	3745	+63
Kievit	66	69	+5	3155	15787	+400	Vink	269	283	+5	8790	9276	+6
Watersnip	40	47	+18	94	125	+33	Keep	72	63	-13	1265	1607	+27
Houtsnip	23	21	-9	38	33	-13	Groenling	101	119	+18	1748	1216	-30
Wulp	105	87	-17	5629	6770	+20	Putter	72	87	+21	538	979	+82
Tureluur	21	21	0	1193	240	-80	Sijs	104	169	+63	3259	5763	+77
Kokmeeuw	260	257	-1	34058	39905	+17	Kneu	21	26	+24	77	257	+234
Stormmeeuw	199	202	+2	14219	20479	+44	Barmsijs	64	46	-28	1285	478	-63
Kleine Mantelmeeuw	20	29	+45	138	153	+11	Goudvink	46	61	+33	158	185	+17
Zilvermeeuw	174	175	+1	11531	8823	-23	Geelgors	43	53	+23	552	887	+61
Grote Mantelmeeuw	62	73	+18	396	617	+56	Rietgors	46	44	-4	286	195	-32

zen, zijn erg weinig gezien. Een index is niet beschikbaar, maar het aantal IJsvogels per 100 getelde routes is veelzeggend (figuur 2).

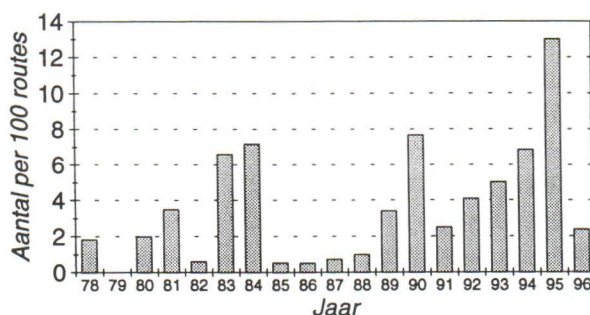
Tot de soorten die veel minder talrijk waren behoren verschillende watervogels (o.a. Blauwe Reiger en Wa-

terhoen), enkele deeltrekkers (Graspieper, Grote Lijster, Rietgors) en standvogels (Winterkoning, Glanskop, Matkop). Dit zal deels een gevolg zijn van de afname na de strenge winter 1995/96 (Blauwe Reiger, Waterhoen, Winterkoning), deels ook te maken hebben met andere factoren als (wegtrek, toeval).

December 1997

Op het moment van schrijven moeten de december-tellingen nog beginnen, op het moment waarop deze nieuwsbrief in de bus valt zijn ze weer voorbij. Veel valt er dus nog niet te melden over de decembertellingen. Zijn er inderdaad meer Goudvinken dan anders, of is dat alleen rond het SOVON-kantoor het geval? Wel hopen we natuurlijk dat alle PTT'ers weer als vanouds van de partij zijn tijdens deze traditionele telling!

Henk Sierdsema & Fred Hustings

Figuur 2. Aantal IJsvogels per 100 PTT-routes voor de periode 1978-96.